

Provinčný weltschmerz

Annamária Boldocká Grbićová

Rozjímanie nad stým výročím Slovenských národných slávností

Rok 1919 bol v každom prípade medzníkový. Keďže sa už, zhodou náhod, a po vojnovej kataklizme, Slováci žijúci v južnom Uhorsku, na základe prirodzeného práva samourčovania národov rozhodli pričleniť sa ku Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov v presvedčení, že *v bratskej države rovnocennosť a rovnoprávnosť národov uznaná, šetrná a zachovaná bude*, korpus dobovej slovenskej inteligencie, popredných remeselníkov a uvedomelých sedliakov sa mal k činu! Vedľa spoločenskej a hospodárskej základne emancipoval a zabezpečoval autochtónnu kultúrnu identitu a získaval integritu a práva. Odvážnejšie sa púšťal na nové chodníčky *duchovne obsažnejšieho a v perspektívach dôstojnejšieho života*. Inteligencia bola naslovovzatá, v prvom rade učiteľia, navzájom sa stretávala a ovplyvňovala pospolitosť. Ovplyvňovala to, čo príde o sto rokov. Nie náhodou na prvých národných slávnostiach Slovákov, v auguste 1919, bolo založené gymnázium, i kníhtlačiareň a usporiadaná bola 1. výtvarnícka výstava.

Výrok „Stretajme sa, aby sme na seba nezabudli a zabudnutí sa nestratili“ mal zmysel. Slávnosti plnili svoje poslanie, silneli národný charakter. Akční jednotlivci a kolektívy celé storočie s prestávkami, v štyroch štátnych útvaroch, zriadeniach a pocitoch, zapalovali slovenskosť, lásku k jazyku, k tradícii, k tradičnej i produktívnej kultúre. Vždy však majme na zreteli to povestné: Kto chce zapalovať, musí horieť! Po zrušení Matice slovenskej v Juhoslávii sa pokračovalo v ich organizácii do roku 1953. Slávnosti prezentovali a potvrdzovali krajanskú spolupatričnosť v duchu úprimnej slovenskosti.

Slovenské národné slávnosti boli znovu obnovené spolu s obnovením činnosti Matice slovenskej v Srbsku v zlopovestnom roku 1990. Vtedy išlo o rozvalu a odvahu, o volanie o zdravý rozum, zasa predovšetkým zo strany uvedomelej inteligencie. Kým vonku zúrila občianska vojna a všeobecné zaprašovanie prostotou, šovinistické elity ex yu a ich prisluhovači, zlodeji a kriminálnici podporení zvonku, vyčíňali — legitimizovali nezákonnosť a rozpredali to, čo stvoril socializmus. Očití svedkovia potvrdia, že Slováci, kým tanky tiahli Petrovom, tancovali a spievali! Vtedajšie Slávnosti prebiehali s istýmsi nadbytkom eufórie a s dominantným posilňovaním národného charakteru.

Práve Slovenské národné slávnosti sa desaťročiami stali pre Slovákov v Srbsku tou najnavštevovanejšou formou prezentácie ich úprimnosťou preniknutého ducha národného povedomia, pýchou na slovenskosť vo všetkých jej prejavoch: fortieľom literárnych výtvorov, zručných remeselníckych rúk či nevšednosťou gurmánskych chutí počnúc, cez čaro umeleckých výtvorov insitnej maľby, ľudovej výšivky a čipky či keramiky až spontánnosťou folkloristických obrazov na scéne plnej tanca, hudby, farieb. Ten zážitok zo spontánnej slovenskosti stál za to — o Slávnostiach sa takto vyjadril publicista a fotograf zo Slovenska Ľudovít Pomichal!

V roku 2009 Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku vyhlásila Slovenské národné slávnosti za sviatok všetkých Slovákov žijúcich v Srbsku. **Aký je význam, zmysel a posolstvo Slovenských národných slávností v Báčskom Petrovci? Ide o chýrnu niekoľkodňovú prehliadku všetkého toho, čo si**

generáciami zachovali, rozvili a dodnes hrdo potvrdzujú generácie Slovákov, ktoré pred pomaly 300 rokmi osídľovali v oblasti súčasnej srbskej Vojvodiny Dolnú zem.

Tradične sa úvod augusta — hoci v posledných ročníkoch v netradičný druhý víkend — nesie v znamení veľkolepého sviatku. Nebolo tomu inak ani v dňoch 9. — 11. augusta 2019, keď v jednom z kľúčových spolkových, politicko-organizátorských, spoločensko-kultúrnych a duchovných centier slovenskej národnostnej menšiny v Srbskej republike — v Petrovci vyvrcholil v poradí už 58. ročník Slovenských národných slávností.

Slovenské národné slávnosti keď ide o programy, účasť návštevníkov i účinkujúcich, ako aj prítomnosť z roka na rok zvyšujúceho sa počtu Slovákov - krajanov zo štátov Európy i zámoria (podľa odhadu sa každý rok v Báčskom Petrovci stretáva počas slávností viac ako 10-tisíc Slovákov prakticky z celého sveta, vrátane niekoľkých stoviek účinkujúcich a návštevníkov zo Slovenska) patrí v kontexte celého slovenského zahraničia k mimoriadnej zážitkovej, ľudskej a eticko-kultúrnej národnej manifestácii. Tohtoročné slávnosti sa navyše konali v atmosfére vzácných historických jubileí: storočnic - prvých oficiálnych Slovenských národných slávností, Gymnázia Jána Kollára so žiackym domovom a tlačiarne.

Aj tohto roku 2019 sa spoluorganizátori: Obec Báčsky Petrovec, Matica slovenská v Srbsku, Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku posnažili pripraviť prehliadku toho najpodnetnejšieho, najtvorivejšieho a, prirodzene, aj najšlovenskejšieho, čím sa, žiaľ, v súčasnosti neustále stenčujúca kedysi 52-tisícová pospolitosť Slovákov v Srbsku pýši a hrdí. Do itinerária podujatí zaradili množstvo programov záujmových spolkov a združení, športové programy, výstavy filatelistov, ale aj prezentáciu vydavateľských počinov, prác literátov, fotografov, ponuku remeselníckej zručnosti, maliarskeho kumštu...

Konfrontujeme roky 1919, 1990 a 2019. Odhaľujeme etymológiu významu a posolstva Slávností nášho slovenského života. Slávnosti nášho národného charakteru. Sme charakteroví? Zápalistí, alebo ti, čo nás zapalovali, už dávno zhoreli!? A zostala necharakterovosť ako dominantná črta. Rozpadávame sa ako ľudia, rozpadáva sa morálka, aj samotný život, civilizácia je v ohrození.

Upachtený drvivý tok času a neoliberálneho kapitalizmu vari spôsobuje pocit, že už nie je čas. Fakt, akoby príliš skoro, po sto rokoch, aj v tomto našom a našskom živote bolo už neskoro. Pominuli sa hodnoty a ich autori, postupne sa rozsypajú reprezentant, intelektuálna kritická masa, rozsýpa sa nám slovenčina, a spomienky obrazoborecky blednú. Národnosť starne, odchádza mláďza. Odchádzajú potenciálni predáci ako odídenci od svojeti, kým hlúčkik chamtivo berie, čo sa ešte dá. Pechoriacej sa, hlavne nesebakritickej perepúti nie je treba nič hodnotného, okrem materiálneho a upísať sa medzi neofeudálnu elitu! Stačí za priehršť forsírovania pretenzií a bratříckovania sa s posluhovačmi politických a finančných štruktúr. Jeho výsosť malosť je u nás „navýsosť“ spokojná. Uniformnosť a uchlácholenie sa v mediokritách. Ľudia, ktorí predstavujú kritickú mienku, žijú v nepriateľskom ovzduší. Ak myslíš, si nepriateľ. A tak odročujeme v podstate i vlastnú budúcnosť. Vzdávame sa identity. Národnosť zje vlastné deti. Martýrov s ideálmi viac niet. Prichádzajú generácie so sklonenou hlavou. Nad priemyslom púhej, lacnej zábavy! história nečestnosti sa píše aj v našom malom slovenskom živôtku. Predátorsky sami seba ničíme. Škandalizujeme!

Sme „getoizovaní“ pozitívnou diskrimináciou. Nikomu sme hlavne nie načim v tomto uniformnom globalizme a v navršovaní kapitálu, ani tak k sebe samým. Odsúdení sme na seba samých. Na sebaapklamovanie, sebaspokojnosť a sebarešpektovanie. Na mýtus o šťastne svornej exotickej menšine. Aj tak menšinový človek, podľa Lásla Végela, sám pristáva na putá... Aby sme sa zabudnutí nestratili... Refrén je mementom!